

FREDNINGSFORSLAG

	GENTOFTE KOMMUNE – SMUTVEJ 12
--	-------------------------------

Forslagsstiller:	By og Land Danmark
Udarbejdet dato:	Februar 2026
Indsendt til SLKS dato:	Maj 2026
Kommune:	Gentofte Kommune
Adresse:	Smutvej 12, 2920 Charlottenlund
Matrikel nr.:	1LØ Bernstorff
BBR-nr.:	157-2066002-1, 157-177133-1
Ejer:	Murermester Vilhelm Kleis' hus
Betegnelse:	Enfamiliehus
Opførelsesår:	1935 af arkitekterne Kay Fisker og C. F. Møller, landskabsarkitekt C. Th. Sørensen.

FREDNINGSSOMFANG

Fredningsomfanget omfatter villaen (markeret med rødt) med omgivelser svarende til matrikelafgrænsningen (markeret med lilla). Bygningen er tegnet af Kay Fisker og C. F. Hansen i 1935 for murermester Vilhelm Kleis. Haven er anlagt i 1936 efter anvisninger af havearkitekt C. Th. Sørensen.

INDHOLD

Introduktion til sagen	4
Bygningsbeskrivelse.....	6
Vedligeholdelsestilstand	9
Bygningshistorie.....	9
Repræsentativitet	12
Kilder.....	14
Planbestemmelser/kommuneatlas	15
Miljømæssig værdi.....	16
Kulturhistorisk værdi.....	16
Arkitektonisk værdi	16
Bærende fredningsværdier	17
Anbefalinger.....	18
Tegninger og kort.....	19
Billededokumentation.....	19

INTRODUKTION TIL SAGEN

Huset på Smutvej 12 i Charlottenlund er tegnet og opført som bolig for muremester Vilhelm Kleis af arkitekterne Kay Fisker og C. F. Møller i 1935-36. Haven er anlagt i 1936 efter anvisninger af havearkitekt C. Th. Sørensen.

Det enkelt og anonymt udformede enfamiliehus har på samme tid både væsentlig arkitektonisk og kulturhistorisk værdi. Huset er et klart, bevidst proportioneret kondensat og en abstraktion over et traditionelt hus, samtidig med at den forenklede form og især den udeladte dekoration fortæller, at samfundsidealet var et mere ligeligt samfund.

Trods sin beskedenhed virker huset fornemt. Det er så enkelt og så vidtgående reduceret, at det næsten ikke synes at være noget særligt. Men præcis denne koncentration på det selvfølgelige, det væsentlige og det nødvendige gør huset til et vigtigt eksempel på Kay Fiskers idé om en enkel, tidløs arkitektur, på en gang moderne og med afsæt i traditionen og som en naturlig ramme for det moderne menneskes liv.

Huset er placeret højt på en mod syd skrånende grund, hvor husets sluttede form fremhæver landskabet.

Det enfløjede hus har en grundplan på 75 kvadratmeter og to etager over kælder.

Den enkle præcist proportionerede og krystallinske formede bygning er opmuret i blank mur uden relief og med lodrette gavle og et 33 graders teglhængt saddetag uden udhæng. Bygningsblok og tag udgør en samlet skarptskåret stereometrisk form og en materialemæssig og stofflig helhed.

Facaderne er gennemarbejdede med en præcis proportionering af muråbninger, vinduer og døre og med bygningsdetaljer udformet med en forfinet enkelhed og æstetik.

Huset har ingen sokkel og fremtræder som værende direkte indskåret i det ikke-regulerede landskab. Den synes at vokse organisk ud af det kuperede terræn.

Husets sluttede plastiske massivitet modvirkes af store skarptskårne åbninger, som giver huset en vis lethed, hvor facaderne opleves som skærme om store velbelyste rum, og hvor den sluttede bygningskrop på samme tid opleves som åben imod det omgivende terræn.

Husets indre rumlige udformning er enkel, uformel og funktionel, med præcist proportionerede og velbelyste rum i tæt kontakt med omgivelserne i overensstemmelse med den moderne arkitektoniske rumopfattelse.

Huset er konstrueret med en traditionel byggeteknik på højeste tekniske niveau for murstensbyggeri og med en håndværksmæssig udførelse, der demonstrerer den ypperste formåen i 1930'erne.

Huset repræsenterer en kunstnerisk bevidst og omhyggeligt gennemarbejdet udgave af det traditionelle anonyme, mindre danske enfamiliehus. Huset indgår blandt Kay Fiskers banebrydende værker i 1930'erne i den regionalt bestemte danske arkitekturtradition, den funktionelle tradition. Her fik resultatet af Fiskers kunstneriske arbejde i forbindelse med en renselsesproces og en forfinelse af et eksisterende formprincip afgørende betydning for udviklingen af den danske arkitekturtradition i flere generationer frem.

I enfamiliehusets mindre skala er bygningen et signifikant værk, hvor Fiskers stereometriske formsprog i midten 1930'erne, ligesom i bygningerne ved Aarhus Universitet, når til den sidste konsekvens. Huset er på samme tid unikt, som det eneste enfamiliehus i Fiskers samlede oeuvre formgivet i denne ultimativt konsekvent forenklede stereometri.

Omgivelserne i form af haven er formgivet enkelt og anonymt som en åben græseng med fritstående æbletræer, omkranset af levende hegn og hække af hvidtjørn og taks. Her er haven et eksempel på den moderne mindre enfamiliehus-have i 1930'erne som et frit formet, åbent pastoralt landskab i overensstemmelse med den ny rumopfattelse.

BYGNINGSBESKRIVELSE

Området

Smutvej 12 ligger i et villaområde mellem Ermelunden, Ordrup Krat og Bernstorffsparken, nord for København. Grunden er en del af en udstykning omkring år 1900 fra Hovmarksgårdens jorder under Bernstorff Gods. Området er et bakket morænelandskab, hvor grunden falder mod syd mod Smutvej og mod øst.

Bygningen

Ejendommen omfatter et grundareal på 984 kvadratmeter og et enfamiliehus i to etager over kælder med et areal på 75 kvadratmeter. Endvidere findes mod nord et fritliggende udhus af træ og en "garage" bestående af et glastag, der hviler på fire jerndragere med I-profil og som er fastgjort til husets vestgavl og hviler på en havemur i ejendommens vestskeel. De sidstnævnte er ikke omfattet af fredningsforslaget. Hertil kommer en altan af træ udfor køkkenet, som er med i fredningen.

Huset ligger tilbagetrukket på grundens højeste punkt, parallelt med vejen. Grunden og huset er orienteret nord-syd. Adgangen er fra Smutvej med indgang i husets vestgavl. Der er terrasser både på syd- og nordsiden af huset.

Huset står i grundmuret i gul blankmur på betonsokkel og dækkes af et sadeltag med en hældning på 33 grader. Soklen er ikke synlig. Eneste fremspring på huset er en mindre beton baldakin over hoveddør og en balkon på østgavlens første sal. Skorsten er placeret let asymmetrisk i den nordre tagflade tæt på tagryggen. Hermed fremstår huset som en forenklet geometrisk form, men med afsæt i en traditionel længe.

Bygningsblokken er udformet med en enkel proportionering. Hovedmål i grundplan er ca. 7,5 x 10 meter, højde til gesims ca. 6 meter. Dette svarer til en proportion i grundplan som 3:4, i facader 3:5 og gavle 3:4.

Facader

Facaderne er enkelt komponeret og udformet med både symmetrisk og asymmetrisk placerede murhuller.

Husets sydfacade er symmetrisk med fire store åbninger; to lidt lavere vinduer på første sal og herunder to i stuen, hvoraf det ene er forlænget fra gulv til loft med vinduer og en hoveddør som en asymmetrisk variation i den stramme facade. Husets nordfacade eller bagside er udformet med asymmetrisk placerede vindueshuller, der rytmisk følger den bagvedliggende hovedtrappe og som samler vinduerne i den vestlige del af facaden. Dette forstærkes af to kældervinduer, der er placeret herunder.

Husets gavle er udformet med asymmetrisk placerede åbninger i vestgavl og symmetrisk placerede åbninger i østgavl, dog tilføjet en balkon på første sal.

Facadens murhuller er præcist proportionerede og på første sal fordrevne med tre skifter. Murhullerne er proportionerede på grundlag af simple talforhold, fx hul ved hoveddør med en proportion 3:4, ved spisestue 1:2 og i gavl 1:1, ved hoveddør 1:2, ved murhuller i trapperum og kælder som det gyldne snit.

Konstruktion

Huset er konstrueret med traditionel byggeteknik med bærende ydervægge i fuldmur med hovedskillerum og skillevægge i murværk. Hovedskillerum og sekundære skillevægge er gennemgående i alle tre etager. Etageadskillelser er træbjælkelag med lerindskud. Tagværket er en hanebåndskonstruktion. Vinduesoverliggerne er udført som ommurede dobbelte stålprofiler. Gulve i kælderetage, gæstetoilet i stueetage og badeværelse på første sal er støbt i beton. Indvendig kældertrappe inkl. mellemrepos med udgang til have er ligeledes betonstøbt. Vægge er pudsede og lofter er med puds på brædder. Husets hovedtrappe er konstrueret som en åben opsadlet treløbstrappe med to kvadratiske mellemreposer og en hovedrepos, der strækker sig i hele trapperummets længde.

Huset er opmuret i blank mur af gule svagt flammede hårdtbrændte sten i krydsforbandt med skræbefuge. Taget er beklædt med matte skifergrå teglsten. I tagets nordside findes et enkelt 6-stenstagvindue af støbejern samt en asymmetrisk placeret skorsten på 1 x 1 meter.

Udvendige bygningsdetaljer

Vinduer og døre har den samme fagbredde på 72 cm. og består af 1, 2 eller 4 fag. Hvert fag har hele ruder og flere med trækrude. Vinduerne er omhyggeligt præcist proportionerede. Her gælder at selve glasrudens proportion var afgørende for Kay Fisker for opfattelsen eller aflæsningen af vinduets proportion.

Husets ydre er en forenkling, et kondensat og en abstrahering af det traditionelle murede hus. Den murede gesims har et fremspring på 2,5 cm. og er 4 skifter høj. Rulleskiftet omkring hoveddøren, sålbænkene af naturskifer og skorstensafdækningen af beton har alle et fremspring på 2,5 cm. Vindues- og dørhuller er 2,5 cm. dybe. Tagstenene ligger i gavlene præcist til kant af de to murplaner. Tagrenderne af zink er udført firkantede og får næsten karakter af en forenklet gesims. De føres om hjørnerne til østgavlen og har nedløbsrør her. Oprindeligt var tagrenderne hvidmalede og udført med skjulte nedløb indmuret i gavlen.

Vinduer og havedøre er torammede med koblede rammer, udadgående uden midterpost med pasquil og udført i teaktræ med hvidmalede karme (Balsløv Vinduer). Balkonen på østgavlen er udført af beton med et spinkelt smedejernsrækværk af rundjern og håndliste af fladstål. Baldakin over hoveddør er betonstøbt og med indbygget el armatur. Hoveddøren og døren til have mod nord er udført af mahogni med hvidmalede dørkarme.

Bygningens indre

Huset opdeles af murede hovedskillevægge, som er gennemgående over alle tre etager, og som udskiller to store rum mod syd. Hertil kommer lette murede skillevægge, der opdeler de mindre rum mod nord.

Husets stueetage rummer mod nord vindfang med garderobe samt rum til opbevaring. Forstuen omfatter en treløbstrappe langs Husets nordfacade med to kvadratiske mellemreposer og gennemgående hovedrepos på første sal. Herefter følger anrettergang med adgang til gæstetoilet og til kældertrappe og udgang til have, samt køkken, hvorfra der også er adgang til spisestue. I Husets sydside opholds- og spisestue.

Husets første sal rummer mod syd to soveværelser med indbyggede skabe og mod øst udvendig balkon og mod nord kammer og badeværelse samt trapperum og hovedrepos, der fungerer som fordelingsgang

Kælderen omfatter mod nord trapperum, viktualierum og disponibelt rum med indbyggede skabe. Mod syd disponibelt rum med indbyggede skabe og vaske- og fyrrum med indbygget vaskebord. Husets indre er ligesom det ydre overalt enkelt udformet. De store vindues- og døråbninger skaber en et højt dagslysniveau i rummene og en tæt forbindelse med husets omgivelser.

Indre bygningsdetaljer

Gulve i vindfang, forstue og køkken er med gulvbelægning af kork, i stue og spisestue med egeparket og gulv i gæstetoilet er med grå terrazzo. Gulve i garderobe og birum i entre er med gulvbelægning af linoleum. På første sal er soveværelse med gulvbelægning af mahogniparket, i arbejdsværelse og kammer med kork. Hovedtrappe er korkbelagt. Gulve i kælder er betongulve og i vaskerum belagt med klinker.

Vinduesplader er af marmor. I kælder er bunden i de dybe vinduesfals skråtstillet og beklædt med hvide keramiske fliser. Indvendige døre i stue og første sal er glatte mahognidøre samt glasdøre mellem vindfang og trapperum og imellem stue og spisestue. I kælder malede fyldningsdøre, perlegrå. Dørindfatninger og gulvpaneler er med en enkel profil (som AAU, Vestersøhus m.fl.) og hvidmalede. Yderdøre og vinduer har besætning med Kay Fisker kupégreb af hvidbronze og af messing på de indvendige døre.

Husets oprindelige indbyggede faste inventar i garderobe, på første sal og i viktualierum er bevarede. Dette gælder også indbyggede forrammeskabe i kælder og på første sal.

Hovedtrappen er udformet med balustre af rundjern afsluttet mod trin af en metalring og med håndliste af mahogni og med kraftige kvadratiske mæglere ved hver repos.

Husets oprindelige indvendige farvesætning på vægge, døre og skabsdøre er bevaret i kælderetage, Wedgwood blå og Skagen gul. I stueetage og på første sal er vægge senere overmalet hvide.

Farvearkæologiske afdækninger enkelte steder i stueetage og på første sal viser husets oprindelige farvesætning. I stueetage, stue terrakotta og spisestue støvgrøn. På første sal, soveværelse lys grå.

I kælder er betonfundamentsvægge pudsede og malede, murede vægge berappet og kalkede. I vaskerum flisebeklædt. Lofter er overalt, inkl. kælder brædeforskallede, pudsede og malede eller kalkede.

Omgivelser

Husets placering på den langstrakte grund opdeler haven i et større areal syd for huset og et mindre areal nord for huset. Haven er udlagt som en græseng beplantet med fritstående æbletræer. På husets nordside er havens karakter af nyttehave betonet med supplerende beplantning af kirsebær, hassel, valnød og frugtbuske.

Haven syd for huset er afgrænset mod syd af hæk af hvidtjørn inkl. en armering af jordkant under hæk mod vej af en række gule hårdtbrændte murstensklinker. Mod øst af et hasselhegn, mod vest af snebærhæk inkl. støttemur af gule hårdtbrændte murstensklinker. Haven nord for huset er mod vest afgrænset af et levende hegn af snebær og mod nord og øst af en taksbeplantning.

Havens belægnings er begrænset til adgangsvejens to hjulspor af betonfliser samt opholdsterrasser ved husets syd- og nordfacade belagte med betonfliser. Et terrænfald på 50 cm. mellem husets syd- og nordside optages med små trapper i terræn ved husets vest- og østgavl.

— VEDLIGEHOLDESESTILSTAND

Huset er i original stand, fremstår med en høj grad af autenticitet, og er yderst velbevaret med en god vedligeholdstilstand.

— BYGNINGSHISTORIE

Huset er tegnet som bolig for murermester Vilhelm Kleis og hustru Louise Kleis af arkitekterne Kay Fisker og C. F. Møller i 1935. Haven er anlagt efter anvisninger af havearkitekt C. Th. Sørensen.

Husets bygherre Vilhelm Kleis, var en bekendt til Fisker, og familien boede i huset frem til 1965, i de sidste år af Vilhelm Kleis' enke, Louise Kleis. Husets anden ejer var Peter Secher Springborg som boede i huset frem til 2000, hvor husets nuværende ejer overtog det.

Tegningerne i byggesager er signeret Kay Fisker og C. F. Møller Arkitekter.

Kay Fisker (1893-1965) var professor ved Arkitektskolen i København fra 1936 til 1963. Fisker skal ikke præsenteres nærmere her, men hans interesse for bygningshistorie og arkitekturhistorie skal nævnes. Sammen med Ejnar Dyggve og Aage Rafn opmålte og skrev han om bebyggelsen i Vognmagergade-kvarteret i 1914, da kvarteret var under nedrivning, om Københavnske boligtypers udvikling 1850-1936 i 1936, og redigerede Knud Millechs tekst Danske Arkitekturstrømninger 1850-1950 fra 1951. Hertil kom artikler om Herholdt og den funktionelle tradition.

Kay Fisker havde i perioden 1929-43 et kompagniskab med sin tidligere medarbejder, arkitekt C. F. Møller. Firmaets navn var Kay Fisker og C. F. Møller. Efter konkurrencen om Aarhus Universitet i 1931 etablerede C. F. Møller sig i Aarhus. Firmaets fællesledelse klarede Kay Fisker og C. F. Møller ved hyppige gensidige besøg. I hele denne periode samarbejdede de om fælles opgaver, men havde på samme tid også opgaver hver for sig. Fisker underviste samtidig på Kunstakademiets Arkitektskole som docent og fra 1936 som professor. Meget tyder på, at huset er et arbejde af Fisker.

Medarbejder på sagen hos Fisker var bl.a. arkitekt Poul Kjærgaard og tilsynsførende arkitekt var Svenn Eske Kristensen, som også var undervisningsassistent hos Fisker på Kunstakademiet.

Kay Fisker fortolkede funktionalismen, ikke som en reaktion på historicismen, men som noget der altid havde eksisteret. Og endvidere, at det nye, funktionalismen kom med, ikke var et nyt formprincip, men at den konsekvent udnyttede et eksisterende. Kay Fisker forbandt sig selv med den funktionelle tradition, hvor han søgte mod en tidløs, anonym og regionalt bestemt arkitektur baseret på traditionelt murstensbyggeri angiveligt med overensstemmelse mellem bygningsform, konstruktion og funktion. Arkitekturen skulle frigøres fra det skiftende modepræg henimod en forenklet naturlig brugsform, der ikke forældes. Blandt andet

henviser Fisker i artiklen Funktionalismens moral fra 1947 til, at visse primære former er forblevet uændrede, en slags evige former, som tilsyneladende ikke kan forbedres.

I 1930'erne udviklede Kay Fisker et rent og enkelt formsprog i den funktionelle tradition. Traditionsbundne materialer som mursten og tegl bliver til enkle, klare bygningskroppe ofte med hin karakteristiske skarptskårne gavlmur, som man kan betegne som Fiskers signatur.

Denne udvikling af arkitekturtraditionen i 1930'erne er blandt andet sket på grundlag af påvirkningen fra P. V. Jensen-Klint, som Fisker følte sig som en elev af (Kay Fisker, Den Klintske skole 1963). P. V. Jensen-Klint havde lært Fisker forståelsen af det tidløse, de blivende værdier i bygningskunsten. Og beundringen for det forenkede, for det ærlige, for den forenkede bygningskrops skulpturelle betydning og for de store voluminers skulpturelle samspil og om materialernes stoflige værdi. Endvidere på grundlag af nyklassicismens renselsesproces og dens klassiske ordensprincipper. Hertil må regnes Fiskers forenkling og æstetiske forfinelse af murværkstraditionen bl.a. på grundlag af studier af Ludwig Mies van der Rohes murstensvillaer i blank mur fra slutningen af 1920'erne og 1930'erne.

Kay Fiskers udvikling af arkitekturtraditionen med sine bygninger og som professor på Kunstakademiets Arkitektskole har præget en hel generation af arkitekter og udviklingen af arkitekturtraditionen i flere årtier frem lokalt, regionalt og nationalt.

Huset på Smutvej er et signifikant eksempel på Kay Fiskers banebrydende arbejde med udviklingen af det arkitektoniske formsprog i 1930'erne, som blev skoledannende. I enfamiliehusets mindre skala er huset et koncentrat af Fiskers poetik og formsprog, der her når en sidste konsekvens på samme måde, som det er tilfældet i den store skala med bygningerne ved Aarhus Universitet.

I 1987 kunne C. F. Møller oplyse til husets nuværende ejer, at huset på Smutvej var en sag, Kay Fisker alene selv havde varetaget fra tegnestuen på Vodroffsvej. Og at huset efter hans opfattelse var det reneste og mest enkelt formede hus blandt Fiskers enfamiliehuse, og at Fisker selv fremhævede husets usædvanligt fornemme håndværksmæssige udførelse og bygherren, murermester Vilhelm Kleis, som en fremragende dygtig håndværksmester.

Samtidig oplyste C. F. Møller, at Fiskers formsprog i huset på Smutvej i forhold til de nedrevne professorboliger ved Aarhus Universitet var renere og mere i overensstemmelse med murstensbyggeri, idet blandt andet de selvbærende hjørnevinduer var erstattet med murpillere.

Poul Kjærgaard, der var med til at projektere huset på Smutvej på Fiskers tegnestue, oplyste i 1970'erne til husets nuværende ejer, at blandt andet Fiskers banebrydende arbejde inden for det traditionelle murstensbyggeri i 1930'erne indgik i hans arbejde med "Byggebogen" i 1940'erne.

I forbindelse med bogen Martin Søberg: Kay Fisker, Moderne arkitektur - Levende tradition Kbh. 2023, skriver Søberg ud om huset på Smutvej: *"Ejendommen på Smutvej 12, 2920 Charlottenlund, tegnet af arkitekterne Kay Fisker og C. F. Møller er et signifikant og yderst velbevaret eksempel på arkitekternes arbejde med udviklingen af det fritliggende enfamiliehus i løbet af 1930'erne. Bygningen er nært beslægtet med de i dag nedrevne professorboliger ved Aarhus Universitet, og både i Charlottenlund og Aarhus er der et tæt forhold mellem bygninger og omgivelser, begge steder formgivet af landskabsarkitekt C. Th. Sørensen. Bygningen og haven på Smutvej 12 må således betragtes som en sammenhængende velskabt helhed"*.

Bygningen

Huset er opført i 1935-36. Murerarbejdet er udført af bygherren, murermester Vilhelm Kleis.

Særlig nordfacaden med de vandret forskudte vinduer minder om E. G. Asplunds Villa Snellman, som Fisker havde set tegningerne til på Asplunds tegnestue, da han var medarbejder hos Asplund i 1916 (jf. Eva Eriksson).

Mindre ændringer af huset blev gennemført under projekteringen, blandt andet blev tilføjet et 3' kældervindue i nordfacaden. Dette vindue er vandret forskudt ¼ sten ift. vinduet ovenfor. Endvidere er dør i anrettergang til spisestue ændret til en dør fra køkken til spisestue.

Samtidig med opførelsen af huset udgav Fisker resultatet af en række øvelser for studerende på Kunstakademiet, der omfattede undersøgelser af københavnske boligtyper 1856-1936 i Arkitekten.

I 1953 er ved arkitekt Erik Christian Sørensen i forbindelse med opførelsen af hans egen villa på nabogrunden Smutvej 14, opført en fritstående mur af gule mursten i grundens vestskel, ud for husets vestgavl, med en højde på ca. 2 meter.

Udbygningen af træ og et glastag hvilende på jerndragere blev opført i 1976 ved arkitekt Per B. M. Iversen. Samtidig gennemførtes en ombygning af husets køkken og badeværelse på første sal.

Omgivelser

Haven er anlagt i 1936-37 på baggrund af ønsker fra især fru Louise Kleis om en åben, enkel og frit formet have med stor nytteværdi, og en have der skulle være nem at holde.

Det oprindelige haveanlæg er velbevaret og er i de væsentlige træk intakt. Nødvendige udskiftninger af planter er sket med tilsvarende planter på samme position. Louise Kleis oplyste ved salg af ejendommen i 1965, at det haveanlæg, C. Th. Sørensen havde givet anvisninger til, på daværende tidspunkt i det store og hele var intakt.

Endvidere at haven blev udført ved anvisninger og aftaler gjort på stedet med C. Th. Sørensen, der egenhændigt havde placeret de fritstående æbletræer, og at hun ikke havde kendskab til egentlige tegninger af haven. Senere ændringer omfattede blandt andet omfattede nedlæggelse af et køkkenhaveareal i haven nord for huset, samt at nogle eksisterende æbletræer fra før havens anlæggelse var døde af alderdom og var blevet udskiftet med tilsvarende træer på samme sted.

Havens bevarede bygningslementer omfatter bl.a. belægning under hæk mod vej og støttemur i grundens vestskel samt betonfliser i opgang og på terrasser syd og nord for huset.

Havens bevarede planter omfatter syd for huset græsengen og nogle af de fritstående æbletræer, hasselhegn i østskel samt snebær hæk i vestskel. I haven nord for huset omfatter den bevarede beplantning et æbletræ, et kirsebærtræ og en taks.

C. Th. Sørensen havde i 1930'erne og frem et tæt samarbejde med Kay Fisker, blandt andet på grund af sit medlemskab af Fiskers "syklub" fra 1930. På husets tilblivelsestidspunkt samarbejdede Sørensen med Fisker om en række opgaver, bl.a. som ansvarlig for udformningen af Universitetsparken i Aarhus.

Havens plantning er løbende blevet fornyet med tilsvarende planter på samme positioner, senest i forbindelse med en gennemgang af haven i 2005 ved landskabsarkitekt Sven-Ingvar Andersson, C. Th. Sørensens efterfølger som professor i landskabskunst ved Kunstakademiet. Her blev der i haven syd for huset foretaget udskiftning af et æbletræ og i haven nord for huset udskiftning af en valnød og en række af hassel samt en taksbeplantning i grundens nordskel og en taksbeplantning i grundens østskel. Sven-Ingvar Andersson foreslog samtidig, at en større taks ved husets sydside blev beskåret til en enkel stereometrisk form.

C. Th. Sørensens datter, Sonja Poll, kunne i 2025 fortælle ejeren, at den ovennævnte anonyme havetype, "næsten ingen have" altid havde haft hendes fars opmærksomhed, og at der hende bekendt, udover haven på Smutvej, ikke fandtes bevarede eksempler på en C. Th. Sørensen have af denne type til en villahave.

Endvidere oplyste Sonja Poll, at Sørensens havearkitektvirksomhed omfattede ca. 2000 opgaver hvoraf kun ca. 150-200 af de væsentligste projekter og opgaver fremgår af de forskellige værkoversigter. Ofte blev små og mindre opgaver udført alene på grundlag af anvisninger eller en enkelt A4-skitse som på dette grundlag sagtens kunne udføres af hans faste samarbejdspartner i 1930'erne, anlægsgartnerfirmaet Nørgaard og Sørensen i Charlottenlund.

Havetyper er bl.a. beskrevet i: C. Th. Sørensen, 39 Haveplaner, typiske haver til et typehus Kbh. 1966. Type 1 - 4, Næsten ingen have.

Arkitekt

Kay Fisker og C. F. Møller.

Andre værker af arkitekten

Aarhus Universitets bygninger 1931-

Professorboligerne ved Aarhus Universitet 1933-34, nedrevet i 1970.

Enfamiliehus, Baunegårdsvej 57, Gentofte. Opført 1934.

Enfamiliehus, Schimmelmansvej 47, Klampenborg. Opført 1930.

To enfamiliehuse, Studiebyen, Hellerup. Opført 1922.

Landskabsarkitekt

Haveanlæg: C. Th. Sørensen

REPRÆSENTATIVITET

Flere af Kay Fisker og C. F. Møllers bygninger er fredet. Det drejer sig om flere etageejendomme og dele af Aarhus Universitet, derimod er der ikke fredet enfamiliehuse af de to arkitekter. Hertil kommer de bornholmske stationsbygninger af Fisker og Rafn samt enkelte bygninger, som Fisker har tegnet alene. Huset på Smutvej er signeret af både Fisker og Møller, men er efter alt et dømmet et arbejde af Fisker alene. Arbejdet med at forenkle og koncentrere traditionel byggeskik i forhold til planløsninger, materialer og stedlig forankring

skete for at nå frem til et modernistisk udtryk, men indebar tilsyneladende også et mål om velfærd og en vis ligestilling.

Det er Fiskers koncentrat eller abstraktion af det traditionelle mindre danske enfamiliehus, hvor denne hustype er blevet nøje gennemarbejdet. I den mindre skala er huset et resultat af et banebrydende kunstneriske arbejde i en renselsesproces, med en forenkling og en forfinelse af et eksisterende formprincip for det murede byggeri. Et arbejde som fik afgørende betydning for udviklingen af den danske arkitekturtradition i flere årtier frem på nationalt niveau. Selv om Fisker nok var den mest markante fortaler for denne tilgang til modernismen i Danmark, var han langt fra alene. Han byggede videre på arbejder af blandt andre Ivar Bentsen og blev efterfulgt af blandt andre Palle Suenson, Jørn Utzon og Jørgen Bo. Kay Fiskers professorat på Kunstakademiet blev i 1963 overtaget af Erik Christian Sørensen, i hvis undervisning og arbejder arven fra Fisker indgik. Fisker arbejdede i flere skalaer, både med institutionsbyggeri, store etageejendomme og enfamiliehuse, hvortil sluttede sig skriftlige overvejelser og undersøgelser især i fagtidsskriftet Arkitekten, ikke mindst om Herholdt og om Københavnske arbejderboliger.

I Kay Fiskers samlede produktion omfatter de opførte villaer, enfamiliehuse og sommerhuse en mindre del. Heraf er flere fra før Fiskers renselsesproces i forbindelse med funktionalismen, eksempelvis de to nyklassicistiske tvillingehuse i Studiebyen i Hellerup, opført i 1922 eller van Hauens villa i Hellebæk fra 1926. Der er også en mindre gruppe villaer fra 1930, som f.eks. Baunegårdsvej 57, og som det er oplagt at sammenligne med, men hvor balancen mellem tradition og modernisme er mere fint følt på Smutvej. I 1942 opførte Fisker sammen med Møller et landsted for dr. Børge i Helsingør, der var væsentlig mere traditionel. I 1954 og i 1958 opfører Fisker to statslånhuse i henholdsvis Virum og i Holte, hvoraf det i Virum er nedrevet. Endvidere skal nævnes Fiskers eget hus i Kongens Lyngby. Et ældre hus erhvervet i 1944 og ombygget i 1961. (se Søberg især side 311-312).

Huset på Smutvej er et vigtigt eksempel på Kay Fiskers idé om en enkel arkitektur på en gang moderne og med afsæt i traditionen og som en naturlig ramme for det moderne menneskes liv udført i den lille skala.

Husets særlige værdi knytter sig til, at den er det enfamiliehus i Kay Fiskers samlede produktion, som omfatter ganske få enfamiliehuse, hvor Fisker er gået længst i forhold til forenkling og abstraktion. På samme måde som tilfældet er i den store skala ved Aarhus Universitet.

Fredede villaer af Kay Fisker

Valnøddevænget 10, Helsingør, Villa Friis. Bygningen med gårdsplads, terrasse, haveanlæg, og tilkørselsvej (1918 af Kay Fisker). Fredet 1988.

Vintersbølle Strand 7, Vordingborg, Bygningen med tilhørende garager havemur (1938 af arkitekterne Kay Fisker og C. F. Møller). Fredet 2010.

Omgivelser

Haven er et repræsentativt eksempel på C. Th. Sørensens udformning af den mindre moderne enfamiliehus-have i 1930'erne som en nyttehaves i form af et enkelt, anonymt, frit formet, pastoralt landskab. Haven er samtidig et repræsentativt eksempel på enfamiliehus-haven af den anonyme havetype: "næsten ingen have" efter idé og forgivet af C. Th. Sørensen.

KILDER

Trykte kilder

Kay Fisker og C. F. Møller, Arbejdsbeskrivelse for bygningsarbejdet Smutvej 12 / Slotsvej 27 A, 2920 Charlottenlund, Kbh. 1935.

Online kilder

Det Kongelige Bibliotek, Kay Fiskers tegnings- og forretningsarkiv. Her er ejendommen registreret på adressen Slotsvej 27 A pga. en adgangsvej fra Slotsvej, som indgik i matriklen frem til 1938.

Gentofte Kommunes byggesagsarkiv, Weblager.

SLKS FBB-database, BBR 157-2066002-1, SAVE-undersøgelse, Bevaringsværdi 2

Udvalgt litteratur

Hans Erling Langkilde: Arkitekten Kay Fisker, Kbh. 1960

Tobias Faber m.fl.: Kay Fisker, Kbh. 1995

Martin Søberg: Kay Fisker, Moderne arkitektur - Levende Tradition, Kbh. 2021

Kay Fisker: Københavnske boligtypers udvikling. Arkitekten 1936 M, side 85-164.

Kay Fisker: Det danske Hus - Betragtninger over dansk arkitekturtradition, Berlingske Tidende 27. januar 1942.

Kay Fisker: Funktionalismens moral, Kbh. 1947

Kay Fisker: Persondyrkelse eller anonymitet, Kbh. 1959 / 1964.

Kay Fisker: Den Klintske skole, Arkitektur 2, Kbh. 1963.

Kay Fisker og Knud Millech: Danske arkitekturstrømninger 1850 - 1950, Kbh. 1951.

C. F. Møller: Aarhus Universitets Bygninger, Aarhus 1978.

Tyge Hvass, Axel G. Jørgensen m.fl.: Povl Stegmann 1888 - 1944, Ringkøbing 1953

AU Universitetshistorie, red. Hans Buhl: Professorvillaerne i Universitetsparken, Aarhus 2022.

E.G. Asplund: Vår arkitektoniska rumsuppfattning, Stockholm 1931.

Eva Eriksson: Gunnar Asplund Arkitekt i Brytningstid 1909 - 1931, Stockholm 2024.

Nils-Ole Lund: Bygmesteren C. F. Møller, Aarhus 1998.

C. Th. Sørensen: 39 Haveplaner, typiske haver til et typehus, Kbh. 1966.

C. Th. Sørensen: Haver, Tanker og arbejder, Kbh. 1975.

C. Th. Sørensen: Om Haver, Kbh. 1939

Sven-Ingvar Andersson, Helle Borup: Curriculum Vitae, C. Th. Sørensen, Kbh. 1991.

Archithese 4-1985, Kay Fisker, Zürich 1985

Architectura, Arkitekturhistorisk årsskrift 15 1993: Kay Fisker, Kbh. 1993.

Wita Noack: Konzentrat der Moderne, Das Landhaus Lemke von Ludwig Mies van der Rohe, Berlin 2008.

Wolf Tegethoff: Mies van der Rohe, Die Villen und Landhausprojekte, Essen 1981.

PLANBESTEMMELSER/KOMMUNEATLAS

Ejendommen ligger indenfor Gentofte Kommunes lokalplan 229, Lokalplan 229 for området Fortunvej, Skovvej og Vilvordevej.

Kommuneatlas for Gentofte Kommune 2004, SAVE-undersøgelse, Bevaringsværdi 2, høj bevaringsværdi.

MILJØMÆSSIG VÆRDI

Den miljømæssige værdi knytter sig til bakkeskråningen og kombinationen af det græsklædte terræn, de gamle træer. Huset, der er skåret direkte ned i terrænet, synes at vokse op af det skrånende landskab. Hertil kommer, at den klart definerede bygningskrop, der ligger tilbagetrukket fra vejen på grundens højeste punkt, betoner landskabets form.

Samtidig skaber de forholdsvis store vinduer forbindelse mellem ude og inde, således at landskabshaven udgør den væsentligste del af udsigten fra huset.

Det åbne landskabelige haverum forbinder haven med omgivelserne samtidig med, at haven har fastholdt den ældre topografi.

KULTURHISTORISK VÆRDI

Husets kulturhistoriske værdi er knyttet til udviklingen af den danske arkitekturtradition i den nordiske funktionalisme og Kay Fiskers tolkning af funktionalismen som en regionalt bestemt arkitektur, som Fisker benævnte: ”Den funktionelle tradition”.

Husets kulturhistoriske værdi knytter sig også til dens forenkede udtryk og dermed mangel på direkte statusmarkeringer, som det kendes fra ældre arkitektur. Dermed udtrykker huset en vis ligestilling.

Haven er en engklædt bakkeskråning med uklippet græs og fritstående æbletræer. Havens kulturhistoriske værdi knytter sig til brugen af den oprindelige (eller lokale) landskabsform, der er karakteristisk for havekunstens udvikling i 1930'erne, hvor C. Th. Sørensen skaber en ny tilgang til landskabet og haven. Haven er et velbevaret eksempel på en mindre moderne nyttebetonet enfamiliehus-have.

Haven er et eksempel på den ændrede naturforståelse der fulgte funktionalismen i 1920'erne og 1930'erne.

ARKITEKTONISK VÆRDI

Den arkitektoniske værdi knytter sig til husets forenkede og abstrakte form, der på en gang står i kontrast til og spiller sammen med det frit formede landskab, hvor huset som en i sig selv sluttet enhed klart afgrænset fra omgivelserne vokser organisk ud af det kuperede terræn.

Herunder hører forbindelsen mellem mur og terræn uden synligt fundament, hvor skæringslinjen mellem bygning og landskab, er anvendt som et arkitektonisk formgivningsmiddel.

Husets sluttede form, står i kontrast til den tætte forbindelse mellem det indre og det ydre rum, der skabes af de store vinduer, og som er i overensstemmelse med den modernistiske rumopfattelse.

Hertil kommer facadernes forfinede udformning næsten uden relief, en svagt fremspringende gesims og vinduer placeret helt i plan med muren, og hvor vinduernes størrelse som sagt modvirker bygningsvoluminets massivitet.

Hertil føjer sig den enkelt og præcist proportionerede bygningskrop med lodrette gavle og ubrudt saddeltag uden udhæng. Hvor de enkelte bygningsselementer afbalancerer hinanden, som baldakinen over hoveddøren afbalancerer altanen på østgavl.

Desuden er facaderne præcist proportionerede murhuller afsat ved anvendelse af symmetri, asymmetri og lokal asymmetri, rytmi og mindre forskydninger, der betoner bygningskroppens plastiske helhedsvirkning og de bagvedliggende rums karakter.

Husets materialitet, hvor de originale blanke murede facader, det ubrudte tegltag og skorsten og sålbænke af naturskifer, materialemæssigt opleves som en samlet helhed, er en særlig værdi.

Bygningens indre

Husets indre rumlige udformning er enkel og baseret på den klare hovedstruktur med gennemgående vægge i alle tre etager.

Rumopdelingen er uformel, enkel og funktionel. Heri indgår det markante dobbelthøje og præcist proportionerede trapperum, der fungerer som centralt fordelingsrum.

Hertil må også regnes de store muråbninger i facaden, der bidrager til en nedbrydning i grænsen mellem det indre og det ydre rum, og skaber en tæt forbindelse med omgivelserne i overensstemmelse med den modernistiske rumopfattelse.

Omgivelser

Havens arkitektoniske værdi består i den enkle udformning som et åbent englandskab af uklippet græs med fritstående æbletræer, der fremhæver det bakkede landskab karakteristisk for området.

BÆRENDE FREDNINGSVÆRDIER

Huset er en fortættet udgave af det traditionelle, mindre anonyme danske enfamiliehus, der her med Kay Fiskers bevidste og nøje arkitektoniske gennemarbejdning nåede et højdepunkt med hensyn til forenkling og forfinelse.

Bygningens ydre

I det ydre knytter de bærende fredningsværdier sig til den præcist proportionerede enkle bygningsblok uden gesims og uden facaderelief sammen med de gule teglmure, de ubrudte grå tagflader af falstagsten og de ekstremt præcist komponerede facader. Hertil kommer de præcist proportionerede og placerede murhuller til vinduer og døre, balkon på østgavl og baldakin ved hoveddør, endvidere døre og vinduer alle af teaktræ. Afgørende er også de to flisebelagte terrasser og bygningsblokkens indskæring i det skrånende terræn uden sokkel.

Bygningens indre

I husets indre knytter fredningsværdierne sig til den præcise planløsning, det vil sige til hver enkelt skillevæg, til de indbyggede skabe og skabsrum, arbejder i jern som trappens rækværk, til snedkerarbejder i øvrigt

(karme, døre mv.) og til overflader på gulve, vægge og lofter, f.eks. bevarede gulve i form af terrazzogulv i gæstetoilet, parketgulve i stuer, korkgulve i vindfang og forstue samt klinkegulv i kælder, samt vinduesplader af marmor og vægfliser i gæstetoilet, på kældervægge og i bundfælde på kældervinduer, dør- og vinduesbeslag.

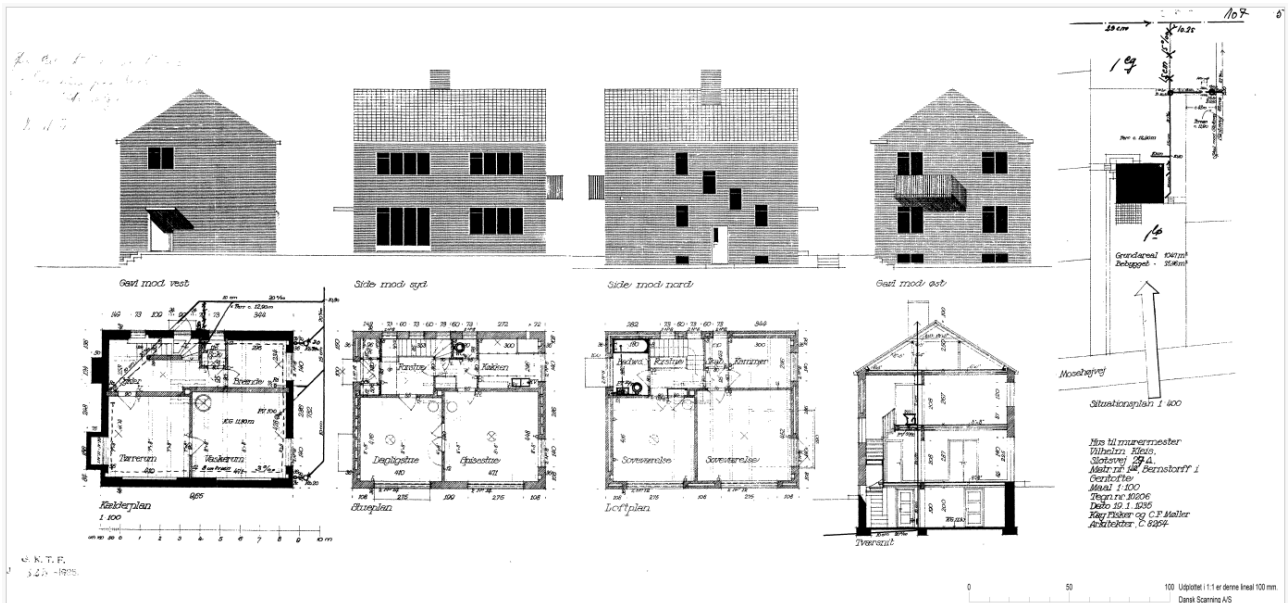
Det nagelfaste inventar i køkken og badeværelse på første sal er ikke omfattet af fredningen.

Omgivelser

Der ligger fredningsværdier i omgivelserne med englandskab, frugttræerne, de levende hegn og hække og den bevarede støttemur samt den dobbelte fliserække og de to terrasser.

ANBEFALINGER

TEGNINGER OG KORT

Opstalt, plan og snit af huset, signeret Kay Fisker og C. F. Møller. Kilde: Gentofte Kommunes byggesagsarkiv.

BILLEDEDOKUMENTATION

*Kig mod husets fra syd med de flisebelagte hjulspor.
Foto Peter Hancke.*

*Kig mod husets fra syd med den engrægede have med
frugttræer. Foto Peter Hancke.*

*Husets vestvendt gavl og facaden mod syd. Foto Peter
Hancke.*

Kig mod husets fra havens sydlige ende. Foto Peter Hancke.

Den nordlige del af haven. Foto Peter Hancke.

Husets nordvendte facade. Foto Peter Hancke.

Husets nordvendte facade. Foto Peter Hancke.

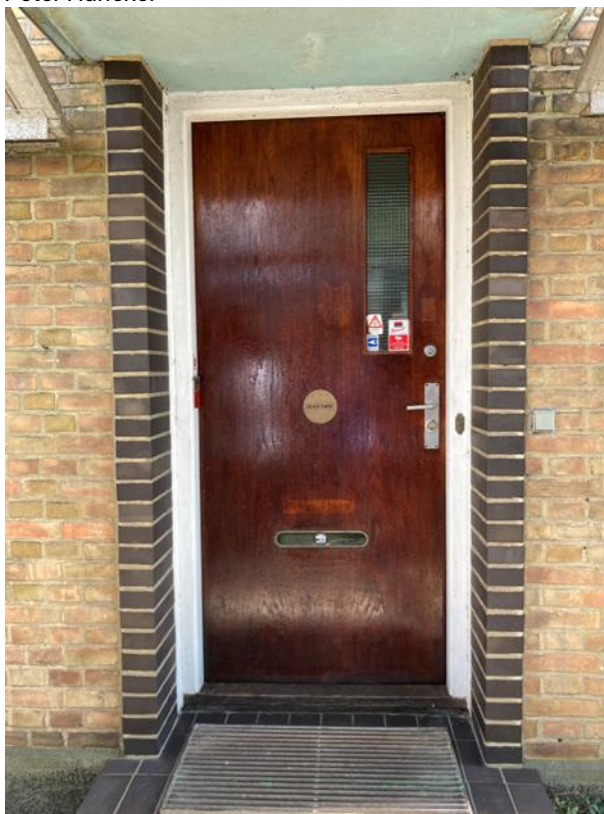
Husets østlige gavl. Foto Peter Hancke.

Vinduerspartiet til spisestuen. Foto Peter Hancke.

Baldakinen af beton med lysarmatur over hoveddøren. Foto Peter Hancke.

Vinduerspartiet med hoveddøre til opholdsstuen. Foto Peter Hancke.

Hoveddøren af mahogni med smalt felt med trådarmeret glas, afrundet brevindkast, hvidmalede karme og rulleskiftet med mørkere mursten omkring døren. Foto Peter Hancke.

Huset set fra syd gennem den åbne græseng i fuldt flor med nogle af de fritstående æbletræer. Foto: Peter Hancke.

Den gule blankmur af svagt flammede hårdtrændte sten i krydsforbandt med skræbefuge. Foto Peter Hancke.

Forstuen med den velproportionerede treløbstrappe til første sal. Foto Peter Hancke.

De tofløjede, opsprossede døre mellem opholds- og spisestue. Foto Peter Hancke.

*Spisestuens vinduesparti mod syd. Foto Peter Hancke.
Treløbstrappen med den gennemgående hovedrepos på første sal. Foto Peter Hancke.*

Den gennemgående hovedrepos på første sal. Foto Peter Hancke.

Soveværelset mod sydvest med vinduer. Foto Peter Hancke.

Soveværelset mod sydøst med vinduer. Foto Peter Hancke.

Et af forrammeskabene på første sal. Foto Peter Hancke.

Detalje af de koblede vinduesrammer. Foto Peter Hancke.

Kig gennem anrettergange til køkkenet i husets nordøstlige hjørne. Foto Peter Hancke.

Nedgangen til kælderen med den støbte trappe uden værn og det dybe kældervindues skråtstillede, flisebeklædte fals. Foto Peter Hancke.

Opholdsstuen med vinduespartiet med de tofløjede havedøre og egeparketten. Foto Peter Hancke.

Vinduerne mod hhv. øst og syd i spisestuen. Foto Peter Hancke.

Spisestuens vinduesparti mod øst. Foto Peter Hancke.

Treløbstrappen med de to kvadratiske mellemreposer. Foto Peter Hancke.

Badeværelset på første sal med nyere indretning. Foto Peter Hancke.

Soveværelset mod sydvest med et skab bag døren. Foto Peter Hancke.

Soveværelset mod sydøst med vinduer og den tofløjede dør til altanen. Foto Peter Hancke.

De glatte døre fineret med mahogni og med Kay Fiskers Coupé greb af messing. Foto Peter Hancke.

Forsatsløsning på vinduer ved trappen med vinduesplade af marmor. Foto Peter Hancke.

Udsnit af det køkken og anrettergang med senere indretning. Foto Peter Hancke.

Det tidligere vaskerum i kælderen med kældervinduernes skrånende, flisebeklædte fals. De store vinduesåbninger giver et højt niveau af dagslys. Foto Peter Hancke.